

Sven-Ola Lindeberg:

CSA och arbetslöshetspolitiken

Den svenska arbetsmarknadspolitiken skiljer sig från arbetsmarknadspolitiken i de flesta andra västliga ekonomier i framför allt två avseenden: 1) den starka betoningen av yrkesmässig och geografisk rörlighet och 2) prioriteringen av arbetslinjen och offentliga arbeten som stödform framför kontantlinjen och ersättning från arbetslöshetsförsäkring.

Idag förbinder vi uppkomsten av den svenska arbetsmarknadspolitiska modellen främst med de under 1930-talet introducerade beredskapsarbetena och med efterkrigstidens Rehn-Meidnerska politik. Redan under 1900-talets båda första decennier utformades emellertid mycket av den svenska arbetsmarknadspolitiken och det fördes en omfattande offentlig debatt om den. Denna diskussion och denna politik kan till inte oväsentlig del knytas till det år 1903 bildade CSA — Centralförbundet för socialt arbete.

Sven-Ola Lindebergs skrift "*CSA och arbetslöshetspolitiken*" (Centralförbundet för socialt arbete, Örebro 1983, 79 sidor) ger en bakgrund till CSA:s inflytande över utvecklingen av arbetsmarknadspolitiken. CSA utgjorde från sin start en sammanslutning av organisationer som hade socialt arbete på sitt program, och kan betraktas som en påtryckningsorganisation i socialpolitiska frågor under sina båda första, mest aktiva decennier. Bland internationella förebilder eller paralleller kan nämnas *Fabian Society* och *Verein für Sozialpolitik*. Partipolitiskt var CSA neutralt och såväl konservativa, liberaler som socialdemokrater ingick i styrelsen. Flera av styrelsemedlemmarna kom att under 1910- och 20-talen inta centrala poster för socialpolitiken inom socialstyrelse, socialdepartement eller regering. De idéer som fördes fram i CSA kunde därför få ett direkt genomslag.

Vilka var då CSA:s idéer vad gäller arbetslöshetspolitiken? Huvudlinjerna, framgår av de konferenser som CSA ordnade samt av CSA:s utredningar och dess tidskrift — *Social Tidskrift*. Gemensamt för såväl perioden före som den närmast efter 1:a världskriget är att man underströk betydelsen av arbetsmarknadens organisation och arbetskraftens rörlighet. Framför allt förespråkades en utbyggnad av den offentliga arbetsförmedlingen (de första offentliga arbetsförmedlingarna hade startats år 1902). Före första världskriget föreslogs, som en andra linje, omfördelning av offentliga arbeten över konjunkturerna. De offentliga arbetena skulle utföras till marknadsmässiga löner. Den tredje linjen skulle de fackligt organiserade och finansierade arbetslöshetskassorna svara för.

Under första världskriget fastslogs arbetslinjen som huvudprincip för svensk arbetslöshetspolitik. Allmänna arbeten skulle anordnas som hjälp åt arbetslösa. Under en inledande fas betalades marknadsmässiga löner men snart fastställdes att lönen vid offentliga arbeten för arbetslösa, nödhjälpsarbeten, skulle ligga under marknadslönen för att inte de arbetslösa skulle hålla sig kvar även när de kunde få arbeten på den ordinarie arbetsmarknaden. Drivande bakom denna utformning av arbetslöshetspolitiken var några av de personer som Sven-Ola Lindeberg räknar in i "CSA-kretsen", bland dem flera ledande liberala ekonomer som Gösta Bagge, Eli Heckscher och Otto Järte. Här kan det dock finnas anledning att sätta ett frågetecken vid hur stor vikt tillhörighet till CSA-kretsen har haft för personernas ställningstagande, engagemang och inflytande i denna fråga.

Sven-Ola Lindebergs bok är ett intressant bidrag till den svenska arbetsmarknadspolitiken tidiga historia. Lä-

sare av skriften kan hitta argument från det tidiga 1900-talets debatter om arbetsmarknadens organisation och arbetskraftens rörlighet, om organisationen av offentliga arbeten och om arbetslöshetsförsäkringens utformning

och effekter, som går att återfinna i den debatt som förs för närvarande.

Professor *Eskil Wadensjö*
Institutet för social forskning
Stockholms universitet